

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Отовчиця Сергія Леонідовича на тему: «Страйк як крайній засіб вирішення колективного трудового спору», поданій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», підготовлений та затверджений на підставі публічної презентації наукових результатів дисертації та її обговорення кафедрою трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 10 від 12 березня 2026 року)

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету. Конституція України визначає нашу державу як соціальну, що зобов'язує забезпечувати належний рівень реалізації прав і свобод людини та громадянина, в тому числі й права на страйк, як невід'ємного права на свободу мирних зібрань та об'єднань.

Попри те, що за даними НСПП кількість колективних трудових спорів (конфліктів), які переросли в страйки, протягом останнього десятиліття зменшилася, а в умовах воєнного стану їх проведення заборонено, сучасні суспільні трансформації та поява нових правових інститутів потребують оновленого підходу до врегулювання цього питання та підвищення ефективності механізму реалізації права на страйк як крайнього засобу вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).

Чинне законодавство, що регулює порядок проведення страйків, характеризується наявністю застарілих норм та фрагментарним регулюванням, неврахуванням новітніх тенденцій розвитку трудових відносин, що призводить до прогалин і колізій у правозастосуванні, створює правову невизначеність і не забезпечує належного рівня гарантій реалізації права на страйк. Необхідність перегляду підходів до правового регулювання страйку зумовлює й набуття Україною статусу кандидата на вступ до ЄС, що передбачає адаптацію національного законодавства до європейських стандартів, зміцнення гарантій захисту трудових прав та формування збалансованої системи взаємодії між працівниками, роботодавцями й державою.

Дослідженню проблематики страйку як крайнього засобу вирішення колективного трудового спору присвячено небагато наукових праць, що зумовлює актуальність обраної теми та потребу в її ґрунтовному теоретико-правовому осмисленні з урахуванням сучасних викликів і тенденцій розвитку трудового законодавства. Основою для цієї дисертації стали праці українських учених, з-поміж яких: Н. Б. Болотіної, С. В. Венедіктова, Н. Д. Гетьманцевої, Н. В. Дараганової, С. І. Запари, М. І. Іншина, В. О. Кабанця, В. О. Кондратьєвої, О. Г. Середи, М. В. Сокол, М. П. Стадника, Н. М. Погрібної, О. М. Рим, П. Д. Пилипенка, Г. І. Чанишевої, Н. М. Хуторян, Н. М. Швець.

Дисертацію виконано на кафедрі трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого згідно цільової комплексної програми «Проблеми вдосконалення правового регулювання б відносин у сфері праці та соціального захисту» (номер державної реєстрації 0111U000960), а також відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24.03.2021 № 119/2021), Національної економічної стратегії (постова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179), Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності (розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р).

Наукове завдання, розв'язання якого отримано в дисертації. Мета дисертації полягає в тому, щоб на підставі комплексного аналізу міжнародного, зарубіжного та національного законодавства, судової практики, праць вітчизняних і зарубіжних учених отримати нові результати у формі наукових висновків щодо юридичної природи та змісту страйку як одного із засобів вирішення колективного трудового спору, окреслити проблеми теоретичних та практичних аспектів у зазначеній сфері, а також розробити обґрунтовані пропозиції і рекомендації щодо їх удосконалення.

Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- висвітлити історичні ретроспективи зародження колективних протестів та розвитку страйкового руху;
- розкрити поняття, суттєві ознаки та класифікацію страйків;
- розкрити процедурні аспекти оголошення страйку;
- охарактеризувати повноваження роботодавця під час страйку та органу (особи), що очолює (координує) страйк;
- окреслити гарантії для працівників під час страйку;
- висвітлити правові наслідки страйку для роботодавця та працівників;
- розкрити обмеження права на страйк для окремих категорій працівників;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення механізму реалізації права на страйк.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у вітчизняній науці трудового права здійснено комплексне теоретико-правове дослідження страйку як крайнього засобу вирішення колективного трудового спору в умовах сучасного розвитку трудових відносин. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, які характеризуються новизною.

Уперше:

- проведено аналіз формування підходів до тлумачення та розуміння права на страйк у судовій практиці ЄСПЛ, що дало змогу простежити еволюцію підходів до розуміння права на страйк: від сприйняття його як непрямого інструменту захисту професійних інтересів до визнання його невід’ємною частиною фундаментального права на свободу мирних зібрань і об’єднань;
- обґрунтовано концептуальний підхід до кодифікації законодавства про колективні трудові спори, що полягає в доведенні необхідності виокремлення в структурі нового Трудового кодексу України самостійної глави, яка б

комплексно регулювала порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів), у тому числі й страйку;

– запропоновано класифікацію гарантій для працівників під час страйку: гарантії наявності імунітету від стягнень за порушення трудової дисципліни за участь у законному страйку, гарантії збереження заробітної плати працівникам, які не брали участь у страйку, гарантії дії трудового договору під час страйку, гарантії збереження трудового стажу, гарантії недопущення дискримінації, гарантії безпеки;

удосконалено:

– наукові підходи до визначення ознак страйків із доповненням такими як цільова спрямованість та правовий характер;

– пропозиції про відшкодування збитків, заподіяних страйком, а саме: закріплення обов'язку відшкодування завданої матеріальної шкоди роботодавцю працівником, який брав участь у страйку, незалежно від його законності, та який умисно пошкодив чи знищив майно роботодавця;

– пропозиції щодо необхідності на законодавчому рівні закріпити сфери життєдіяльності держави, де мають бути забезпечені мінімальний рівень надання послуг під час проведення страйків, до яких віднесено: сфера охорони здоров'я, енергопостачання, теплопостачання, водопостачання, електронні комунікації, надання адміністративних послуг, надання соціальних послуг;

набули подальшого розвитку:

– науковий підхід до розкриття процедурних аспектів оголошення страйку крізь призму правових позицій, сформульованих у судових рішеннях судів різних інстанцій України, до яких віднесено: вступ найманих працівників у колективний трудовий спір (конфлікт), вичерпання всіх інших можливих способів вирішення колективного трудового спору (конфлікту), прийняття рішення про оголошення страйку, повідомлення про оголошення страйку;

– пропозиція щодо зменшення загально строку повідомлення про

оголошення страйку з 7 до 5 днів, а при безперервному діючому виробництві з 15 до 7 днів;

– науковий підхід щодо класифікації повноважень роботодавця під час страйку та органу (особи), що очолює страйк із виділенням трьох груп таких повноважень: інформаційно-комунікаційні, організаційно-управлінські й примирно-посередницькі;

– наукові підходи до розкриття правових наслідків страйку із виділенням правових наслідків для роботодавців, які є суб'єктами господарювання, роботодавців, які є організаціями й установами різних форм власності, працівників, які не брали участь у страйку, працівників, які брали участь у законних страйках і працівників, які брали участь у незаконних страйках;

– положення про необхідність на законодавчому рівні закріпити право державних службовців на страйк та виділення окремих категорій, де це право має бути обмежено.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані й достовірні. Методологічною основою дисертації є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене метою, завданнями, специфікою предмета й об'єкта дослідження. *Діалектичний* метод становить методологічну основу дисертації й застосовано для розкриття страйків як крайнього засобу вирішення колективних трудових спорів, а також визначення пріоритетних напрямів вдосконалення (підрозділи 1.1; 1.2; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 3.3). Використання *системно-структурного* методу дозволило з'ясувати характерні особливості процедурних аспектів страйку (підрозділ 2.1), визначити правові наслідки страйку для роботодавця та працівників (підрозділ 3.1). Методи *узагальнення та прогнозування* використано для формування висновків до розділів і загальних висновків до роботи.

За допомогою *історичного* методу здійснено науковий аналіз зародження колективних протестів та розвитку страйкового руху (підрозділ 1.1). *Формальний-догматичний* метод дозволив проаналізувати норми чинного законодавства України та сформулювати теоретичні положення дисертації, зазначити основні проблеми та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення (підрозділи 2.1; 2.2; 2.3; 3.2; 3.3). Використання методу *аналізу та синтезу* дозволило з'ясувати процедурні аспекти оголошення страйку (підрозділ 2.1), обмеження права на страйк для окремих категорій працівників (підрозділ 3.2). *Статистичний* метод надав можливість провести аналіз зібраних емпіричних даних (підрозділи 1.1; 3.2). За допомогою *порівняльно-правового* методу визначено можливості використання в Україні зарубіжного досвіду для вдосконалення чинного законодавства про страйк. *Аксіологічний* метод використано при визначенні основних напрямів удосконалення сучасної системи територіальної організації влади та діяльності місцевих органів виконавчої влади (підрозділ 3.2).

Практичне значення одержаних результатів знаходить свій прояв у тому, що авторські позиції, викладені в дисертації, можуть бути використані:

– у науково-дослідницькій діяльності – з метою подальшого вивчення і наукового опрацювання порушених проблем, розвитку нових наукових концепцій реалізації права на страйк як дієвого засобу розв'язання колективного трудового спору (конфлікту);

– у навчальному процесі – у процесі викладацької діяльності з навчальних дисциплін «Трудове право», «Трудові спори», під час підготовки підручників та їх окремих розділів, посібників, при напрацюванні лекційного матеріалу, а також під час здійсненні студентських наукових пошуків;

– у правотворчості – у процесі оновлення законодавства про працю в аспектах наближення до європейських стандартів та міжнародної практики;

– у правозастосуванні – під час дієвого застосування надбань цього дослідження в майбутній правничій практиці та діяльності державних інституцій.

Апробація результатів дисертації. Обговорення наукових результатів, отриманих у процесі написання дисертації, здійснювалося на засіданнях кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції автора доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях: «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 19-20 квіт. 2024 р.), «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід» (м. Тернопіль, 2–3 трав. 2025 р.), «Глобальні виклики та інновації: шляхи розвитку сучасної науки» (м. Львів, 11 лип. 2025 р.).

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувача. Ключові теоретичні і прикладні положення рукопису знайшли відбиття у 7 наукових публікаціях, зокрема в 4 статтях, опублікованих у фахових юридичних виданнях України, а також у тезах 3 доповідей і наукових повідомлень на перерахованих конференціях.

Наукові праці, в яких відображені основні результати дослідження:

1. Отовчиць С. Л. Реалізація права на страйк: аналіз чинного та перспективного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 264–266. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/5>
2. Отовчиць С. Л. Актуальні питання врегулювання трудових спорів шляхом медіації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 318–322. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.55>
3. Отовчиць С. Л. Право на страйк у практиці Європейського суду з прав людини: еволюція правових підходів. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 3 (39). С. 104–109. URL: <https://doi.org/10.35774/app2024.03.104>

4. Отовчиць С. Л. Визнання страйків незаконними в Україні: правозастосовча практика. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 14. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16930799>

Наукові праці, в яких засвідчено апробацію матеріалів дослідження:

1. Отовчиць С. Л. До питання про правову природу страйків та їх суттєвих ознак. *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль 19–20 квіт. 2024 р.). Тернопіль, 2024. С. 355–357.

2. Отовчиць С. Л. Обмеження права на страйк державних службовців в Україні. *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід* : матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 2–3 трав. 2025 р.). Тернопіль, 2025. С. 328–330.

3. Отовчиць С. Л. Роль Національної служби посередництва і примирення у врегулюванні колективних (трудових) спорів під час воєнного стану в Україні. *Глобальні виклики та інновації: шляхи розвитку сучасної науки* : матеріали IV Міжнар. наук.-теорет. конф. (м. Львів, 11 лип. 2025 р.). Львів, 2025. С. 86–89.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію виконано українською мовою з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалу дослідження – науковий.

Загальний висновок. Дисертація Отовчиця С. Л. «Страйк як крайній засіб вирішення колективного трудового спору» є кваліфікаційною науковою роботою, містить нові науково обґрунтовані результати, які виконують конкретне наукове завдання, яке полягає в тому, щоб із урахуванням концептуальних розробок юридичної науки, доктрини трудового права, вимог чинного законодавства отримати нові результати у формі наукових висновків щодо юридичної природи та змісту страйку як одного із засобів вирішення колективного трудового спору, окреслити проблеми теоретичних та

практичних аспектів у зазначеній сфері, а також розробити обґрунтовані пропозиції і рекомендації щодо їх удосконалення.

Дисертація є самостійною науковою працею, яку виконано з дотриманням академічної доброчесності. Наукова новизна, висновки та пропозиції сформульовані автором самостійно й обґрунтовані на підставі особистих досліджень.

Дисертація Отовчиця Сергія Леонідовича на тему «Страйк як крайній засіб вирішення колективного трудового спору» відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019), вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024) та може бути подана до разової ради для захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Головуюча на засіданні:

завідувачка кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
докторка юридичних наук, професорка

Олена СЕРЕДА

12 березня 2026 р.

